

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

PIK LI. Ч. 185. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 23-го вересня 1943. No. 185. Jersey City, N. J., Thursday, September 23, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ П'ЯТЬ ЦЕНТИВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ АМЕРИКИ. ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ГЕНЕРАЛ МАРШАЛ СТВЕРДЖУЄ ГОТОВІСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ ВІЙСЬК ДО ОФЕНЗИВИ

ОМАГА (Небраска). — На крайовій конвенції Американського Леґіону, скликаній з нагоди 25-ліття цієї організації, виголосив промову начальник генеральної штабу ген. Джордж С. Маршал. Він заявив, що „вікниці“ американська армія чується готовою підняти офензиву в Європі й Азії, а коли офензива пічнється, не буде для неї стриму, бо трілітня праця для її підготовки мусить виказати тепер очі. Маршал звернув увагу на факт, що Америка створила сильну армію упродовж цього часу, але лише частина армії брала участь у боях на фронті. Тому не можна вважати перемог в Африці, на Сицилії та Італії за кінцеві успіхи в війні. Тепер, коли ми вже справді викінчили підготовку, ми готові до війни, головне на Паціфіку, ствердив ген. Маршал, додаючи, що ми призбирали вже відповідні сили, щоб завдати ворогові рішальний удар. — На конвенцію приїхав привіт президент Рузвельт, а в ньому між іншим сказав, що „ніщо нашим ворогам так не помагає, як припинення нашої активності для продовжування війни“.

ЛИШЕ НАЙДОЦЬЛІШЕ ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ЗАПОБІГНЕ НЕДОСТАЧІ РУК.

НЬО ЙОРК. — На річній конвенції Інституту Контрольорів Америки висловив думку директор робітничих відносин О. С. Куд про причини недостачі робочої сили в американському промислі. Він думає, що воєнні агенції і приватні підприємці не використовують як слід талантів та фізичної сили робочих рук населення Америки і тому чути загальне нарікання на недостачу людей до праці. Колиб уміло використати кожну одну руку, у нас не було б цієї недостачі — міркує згаданий директор.

ФЕДЕРАЛЬНА ЛАВА ПРИСЯЖНИХ ЖУРИТЬСЯ ПІСЛЯВОЄННОЮ ІМІГРАЦІЄЮ.

НЬО ЙОРК. — Федеральна лавя присяжних суддів з полудневого дистрикту стейту Нью Йорк, осудивши членів німецького Бунду перед двома роками, застановлялася при цій нагоді над безбезпекою, яка грозить Америці від чужинних імїгрантів після війни. Це подано до відома урядових чинників, щоб вони могли заздалегідь поробити відповідні висновки. Судейська лавя між іншим одностайно рішила домогтися закону, який заборонював би імїгрантам дістати громадянські папери, коли вони не будуть вміти читати, писати й говорити по англійськи хоч у таких розмірах, як шкільна дитина з осьмого ступня прилюдної школи. Така постанова стримала б імїграцію до таких границь, що вона не була б загрозливою для ладу в Америці.

РІЗНІ ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ПОБОРУ БАТЬКІВ.

ВАШИНГТОН. — Деякі сенатори подали думку, щоб відложити побір батьків хоч на один місяць, заки можна буде перестудіювати справу. Іншу пропозицію подав сен. Роберт Тефт з Огайо, а це таку, щоб покликати до військової служби наперед таких батьків, що ще не перейшли 30 року життя, а старших, щоб покликати тоді, коли ця резерва буде вичерпана. Тому, що на підставі зарядження управи армії й флоту побір батьків має розпочатися вже з днем 1 жовтня, ці пропозиції розбуджують живе заінтересування. Військові комісії сенату й палати послів приготували вислухати свідцтва Бернарда Бейрука про загальне наладження справи робочої сили, а його погляди причиняться до вяснення справи перед тим, заки пічнється дискусія над внеском сенатора Вілера, щоб побір батьків відложити.

1,000 ІТАЛІЙСЬКИХ ВОЄННИХ ПЛІННИКІВ В СТЕЙТІ НЬО ЙОРК.

ПАРІН КЕМП (Нью Йорк). — До цього табору в північній частині стейту прислано 999 італійських воєнних полонених, як це сповістила команда табору. В оповістці сказано, що більша частина їх попала в полон в Північній Африці, тому вони не мають навіть відповідного вбрання. Багато з них має лише коротні штани, а ніякого спідного біля. Тому управа табору мусіла дати їм теплий одяг.

КОНФЕРЕНЦІЯ РОБІТНИКІВ, ПРОМИСЛОВЦІВ, ГАЗЕТАРІВ І ВІЙСЬКОВИХ.

ВАШИНГТОН. — Підсекретар війни Роберт Петерсон скликає на наступний тиждень конференцію представників робітничих організацій, промислових підприємців, газетярів та офіцерів флоту й армії. Учасників має бути коло 200. Петерсон каже, що „на передодні великих воєнних операцій в Європі“ треба передискутувати за потреби армії і тому інтересовані чинники повинні знати, які обовязки вони мають до сповнення в звязку з наміченою акцією.

Подавляюча більшість голосів палати послів за повенну співпрацю для мира

ВАШИНГТОН. — У палаті послів відбулося голосування над резолюцією конгресмена Фолбрайта в справі співпраці Америки з іншими державами над утриманням мира. Текст резолюції такий: „Палата послів (при викиданні згоди сенату) оцим заявляється, щоб створити міжнародну машинерію з відповідною силою для заведення й втримання справедливого і тривалого мира між державами світу, але так, щоб Злучені Держави могли взяти в тому участь згідно з конституційним поступуванням“. Цю резолюцію прийнято 360 голосами проти 29, отже вона дістала більше ніж дві третини голосів, як це звичайно буває в сенаті при затвердженні міжнародних трактатів. З вислідів голосування заключають, що послы заздалегідь поінформовані про настрої населення і тому виявили несподівану одностійність без огляду на партійний поділ. Це перший раз в історії Америки, що якась законодатна палата прийняла таку ухвалу у передбаченню мирової акції. Оповідія була дуже слаба, і вона виказала спротивні подіючих конгресменів із різних стейтів. Найбільше противників нараховують із Середнього Заходу.

ДО МОСКВИ ВИШЛЮТЬ ВИСОКИХ УРЯДОВЦІВ

ВАШИНГТОН. — Можливо, що більш ніж одного представника вишле Америка на конференцію трьох держав до Москви в наступному місяці, коли то Англія, Америка й Росія будуть обговорювати ціли повенної політики. Такого високого урядовця висладе Америка лише на випадок, колиб секретар стейту Кордел Гол не міг поїхати ізза недостачі здоров'я. Мійк мандататами вичисляють В. Аверела Гаримана, Сомнера Велеса або й Гері Гапкінеа. Та можливо, що поїде делегація з більше урядовців. Для конференції не устійнено. Надіються, що як конференція вийде удачно, безпосередньо після неї зіаються голови згаданих трьох державних урядів на особисту стрічу.

НІМЦІ ПІДМІНУВАЛИ БУЛИ ПОБЕРЕЖЖЯ КАНАДИ

ОТАВА (Канада). — Ще 1. червня цього року німецькі субмарини закинули були підводні мінні в пристані Галіфакс, як це згадано тепер прилюдно. Простір 60 миль здовж побережжя був підмінований і лише незвичайна чуйність прибережної сторожі та кораблів медоупетни до катастрофи. Мінні вилонено в час і привернено правильний корабельний рух.

Чорчил заповідає інвазію Європи до заходу

Бритійський премієр Чорчил виголосив перед британським парламентом довшу промову про політику й воєнне положення в світі. Промова почалася рано, тринадцять разів вяснення та скінчилася пополуночі, по обідній перерві. Чорчил передовсім обороняв Аліантів перед закидом недбальства в політиці в Італії підчас її інвазії. Він відкрив при тому цілу низку невідомих фактів з аліантської кампанії в Північній Африці. Він заявив, що він не вважає африканської операції за сурогат безпосереднього атак на німців у Франції й Голландії й заперяв, що в слушний час британці й американці почуть масову інвазію європейського континенту.

Чорчил малював яскраво воєнні доспіхи Аліантів. У боротьбі проти підводних човнів Аліантів добилися до того, що аз чотири останні місяці на північній Атлантиці не затоплено ні одного торговельного корабля, а за перші два тижні вересня не затоплено ні одного аліантського корабля денебуду у світі. Останніми часами підводні човни знову появилися на океані, але Аліанті приготували на їх стрічу. Аліанті, говорив Чорчил, мали цілий рік майже неперервних успіхів на суходолі, на морю й в повітрі.

Малюючи великі доспіхи Аліантів на всіх театрах війни, він остерігав слухачів, аби не вважали, що найважча частина війни вже минула. Найбільше кирвава війна ще перед нами. Він заявився за якнайскорше відбуття конференції між ним, президентом Рузвельтом і маршалом Сталіном та висказав надію, що вона відбудеться ще до кінця цього року.

Він відкрив теж немало фактів про Мусолініа. Мовляв, Італійські відділи карабінерів, що стерегли Мусолініа, мали приказ застрілити Мусолініа, якби хтось пробував його визволяти, але вони не виконали свого обовязку.

НІМЦІ АРЕШТУЮТЬ КАРДИНАЛІВ ПРИ ВХОДІ ДО ВАТИКАНУ

Напруження відносин між Німеччиною й Ватиканом далі збільшується. Німецькі війська арештували двох кардиналів, як вони входили з Риму на територію Ватикану, і задержали їх для допитів. Папа від двох тижнів відмовляється прийняти генерала Кессельрінга, як довго німецькі війська окупуєть хочби частину Ватикану.

ИНВАЗИЯ НЕ ОБИШЛАСЬ БЕЗ ЖЕРТВ. — Отсе бачимо одну з причин, чому треба нам закуповувати бонди Третьої Воєнної Позички. Наші вояки виносять на беріг свого товариша, що віддав усе найкраще й найдорожче за ідеали Америки.

НІМЦІ ГРАБУЮТЬ НЕАПОЛЬ

АЛІАНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Приготовляючися видно до евакуації міста Неаполь, найголовнішого оборонного міста в центральній Італії, німці плондрують його немилосерно. Втікачі з міста оповідають, що німці перемінили Неаполь на місто страхіть. Недуги десятують населення, бо німці не допускають до нього ліків. Вони обмежують свободу рухів населення й люди не можуть добувати навіть поживи й води. Своїми строгими обмеженнями німці розбили зовсім організацію доставки поживи з околиці. Над містом уносяться дими з пожерів.

Німецькі війська на фронті в південній Італії постійно відступають перед американською п'ятою та британською восьмою армією, котрі захопили міста Еболи й Монтекорвіно, а котрих літаки б'ють по німецьких комунікаційних лініях пониже й повише Неаполь.

У північній Італії аліантські летуни бомбардували воєнні приспособлення в порті Венеції.

ФРАНЦУЗЬКІ ВІЙСЬКА І ПАРТИЗАНИ ОЧИЩУЮТЬ ЗАХІДНЮ КОРСИКУ

АЛІАНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Французька армія визволення, зложена з правильних французьких військ і місцевих партизанів, звільнила вже зовсім з німецьких військ західню частину острова Корсики та приперла 12,000 німців у східній частині так, що вони правдоподібно будуть покидати острів.

Свою акцію почали французькі патріоти з міста Аячіо, де висаджено французькі колоніальні війська з французьких підводних човнів. Висадження відбулося тайно; як човни підіхали під беріг, їх зочили перелітаючі німецькі літаки, та вони їх не атакували, а німецькі залоги на фортифікаційних відділах моторними човнами, не віддавши ні одного стрілу. Війська потім ввійшли до міста, витягнувши оці населення.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАХОПИЛА ПОНАД ТИСЯЧУ МІСЦЕВОСТЕЙ.

ЛОНДОН. — Советські війська розбили сильні німецькі фортифікації ріки Десни й заняли місто Чернігів, що лежить 78 миль на північній схід від Києва. Ці бої вважають операційним переглядом боротьби за самий Київ: У цьому самому дні червона армія забрала 1,145 міст і сіл. У південній Україні червона армія заняла приступом Синельникове, важний узол чотирох залізничних доріг. Червона армія знаходиться вже 27 миль від Києва, де сподіваються головного бою коло бастионів Дніпра.

Берлінський кореспондент до мадридської газети „Я“ каже, що адміністраційні частини німецької армії вже покинули Київ, що означало би, що німці рішили евакувати Київ.

АЛІАНТИ ЗАБИРАЮТЬ ОСТРОВИ НА ЄГЕЙСЬКІМ МОРЮ.

КАПРО. — Користаючи з того, що німці заняті тепер боротьбою з партизанами на Балкані, британці висадили війська на острови Самос, Лерос і Кос, що лежать на Єгейськім морю. Острів Кос заняв відділ летунів, що почав операції проти „Люфтвафе“. Атаквано теж німецькі позиції на острові Крети.

Газетні обсерватори вважають ці посушення частиною великої офензиви Аліантів проти Німеччини зо Середземного моря.

ОФІЦИРИ ВЕДУТЬ ІТАЛІЙСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ.

БЕРН. — Правильні італійські військові офіцери, йдучи за закликом маршала Бадолія, появилися в різних окупованих німцями околицях на чолі італійських партизанських банд, що воюють відкрито з німцями або тайно саботажують німецьку оборону.

Коло Риму одна така громада воювала з німцями через чотири дні.

По всій окупованій Італії Гестапо перебрало на себе завдання реорганізації фашистських організацій.

Кореспонденти швайцарських газет доносять з Італії про побоювання італійців, що відступаючи з Італії, німці перемінять Рим на Сталінград, себто заставлять аліантів добувати його довго.

МУСОЛІНІ ОРФАНІЗУЄ „УРЯД“.

ЛОНДОН. — За звідомленням берлінського радія, Мусоліні вже покинув свої конференції з Гітлером і збирається вертати до Італії, де він має незадовго проголосити склад свого нового фашистського „національного уряду“ й місце його осідку. Буде ним відій якийсь місто в північній Італії. Радіо говорило теж про заходи Мусолініа коло реорганізації фашистської міліції, що, мовляв, „має становити зародок нових республіканських й фашистських збройних сил“.

"СВОБОДА" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1102 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письмовий текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрій оголошувач хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОС ОПИРА

Справді дивну штучку підстроїли німці, коли вони розіслали онді радіом промову, що мала бути приказом Мусолінія до італійців. Чоловіка, що говорив, не було видно, але голос бесідника запевняв, що це голос Мусолінія, та тепер деякі люди, які знали Мусолінія багато років, певні, що це не голос Мусолінія.

Зрештою, якби не було, чи говорив там дійсний Мусоліні, чи хтось тільки вдавав його більше або менше удачно, це для справи великої різниці не робить. Бо й справжній Мусоліні, якщо він справді десь живе, може німцям зробити якраз стільки прислуг, що якийсь актор чи кукла, що Мусолінія вдав, Мусоліні може справді знаходитися безпечний за німецькими плечима, однак це певно вже не той Мусоліні, що мав за собою славу в одних хитрого політика, в других справного бандита. Цей Мусоліні помер, коли його владу повалено заговором між королем і генералами. Тоді цей великан потуги показався тільки надутим пухиром. Проколений голкою, він зійшов до справжньої своєї величини, і нині ніяке надування проколеного пухиря Гітлером не доведе Мусолінія до його попередньої величини.

Якщо на радіо справді говорив Мусоліні, то з промови можна вносити, що й самий Мусоліні добре свідомий цього, що він є проколений пухир. Його мусить жерти почуття власної нікчемності, коли він узявся так пильно себе на всякі заставки вихвалити. Мовляв, мій голос кликав вас, італійці, святкувати найкращі дні батьківщини. Мовляв, я не можу дозволити собі на відпочинок, якого я так потребую, коли справа мене кличе. Мовляв, я вів усе життя, повне пригод. Просто життя неймовірних пригод. Я був вірний підданний короля, котрий мене арештував і задумав видати ворогам. І так далі, — хоча обіцяє говорити коротко, добру частину промови присвятив "особистій драмі", як це звичайно буває з людьми з покрученим умом.

Знає Мусоліні (якщо це був голос Мусолінія) страшні наслідки свого панування для італійського народу, і тому він тепер пробує змалювати свій режим як багато кращий від режиму короля й Бадолія. Наконєць, він надувається ще більше й перебирає на себе функції італійського короля, проголошуючи себе об'єднувачем італійського народу. Надувшись так до королівської влади, він негайно обертається в другий бік і робить локальський поклон у бік Гітлера й нацизму, запевняючи їх, що нова італійська держава буде національна й соціально та буде нищити плотократію, а ще далі відкликається до селян, робітників і ремісників, що мовляв нова держава буде їх, а на третій бік грозить пімстою всім, що цієї держави не захочуть. Вся ця поведінка це вже поведінка людини, яка втратила свою давню самопевність, людини, яка підозріває всіх і вся доволка себе й яка старається опертися на однушку підпору: багнети чужої держави, що нині справді окупувала Італію, як ворожу країну.

Каламутять Совети, а ніхто другий

Як в Англії так і в Злучених Державах, чи в сусідній Канаді, натискають з усіх сторін, щоби доконче дійти до порозуміння з Росією, чи там Советським Союзом. До змагань урядових, щоби затіснити з Советами дружні зв'язки для перемоги над спільними ворогами, як теж і для повоенного планування, долучається тут весь час і загальна опінія, що теж є за те саме, вважаючи, що інакше шкода проливти крові, бо майбутні воєнні конфлікти булиб неминучі.

Очевидно, що тут помінаємо вже свобідну пропаганду ось тих різних "приятелів ССРСР", що постійно тільки вибілюють у всьому Совети та їхню політику, розхвалюють такі советські порядки навіть аж у такий спосіб, що наш край і його порядки виглядають як щось перестаріле й неспосібне до дальшого життя і розвою. Для ось тих "приятелів" кожний американський політичний крок є недобрый, якщо тільки нема на нього апробати в Москві. Та проте вся ця пропаганда ведеться в Америці весь час без усяких перепон. Виходять раз-у-раз різні про-советські книжки, видаються про-коммуністичні газети і закладаються різні бюро, що працюють в користь Советів чи Росії. А коли іде про уряд, а зокрема про президента Рузвельта, то й з цього боку постійно підкреслюється конечну потребу добрих і тісних зв'язків з Советами. А хоч нема в нас такої цензури, щоб змушувала нас так чи сяк писати, коли іде про політичні справи, то є фактом, що Бюро Воєнних Інформацій нераз надсидало часописам зв'язки, щоби в писаннях звертали пильну увагу на те, що пишеться про Аліантів, під чим треба було розуміти владисто Росію, бо про неї ходило, та не писати щось такого, що шкодилоб добрим відносинам між союзниками. Значить, що й урядові агенції, оскільки це допускаємо, старались робити все можливе, щоби витворювати в нашому краю якнайприхильніше відношення до Советів, чи там Росії. А вже про якісь урядові кроки, чи хочби вислови, що їх можнаб розуміти як якусь критику певних потягнень советського уряду, то й не говорити. Таких ніколи не було, принаймні від часу, як Гітлер розпочав війну з Советами. А навіть тоді, як Сталін був з Гітлером у згоді, коли Гітлер розпочав європейську війну,

вашингтонський уряд поступав дуже обережно з критикою советського поступовання. Значить, що з якого боку не підходити, бачимо, що Злучені Держави, як уряд так і громадянство, намагались і намагаються дійти з Советами до такої згоди, щоби можна було тепер і по війні разом і згідно вирішувати світові проблеми.

А якже є з Советами? Найкращу відповідь на це дає Нью Йорк Таймс з 21. вересня б. р. у статті про "критику з Росії". Часопис цей, що постійно заявляється за якнайтіснішу співпрацю з Росією, пише отсе, що російські провідники, себто ті, що стоять у провіді советського уряду, вживають таких метод у своїй дипломатії, що не поліпшують, а радше псують відносини між Росією і Злученими Державами та Британією.

Нью Йорк Таймс виходить з цілком слушного założення, що советська преса є речником советського уряду. Вільної преси в Советах нема. Все, що вона передає, є переконотрольоване. І коли вона торкається якихсь проблем, то її становище щодо них є вічим іншим, а тільки урядовим становищем. Цеж тоталітарна держава, в якій інакше бути не може. Значить, що коли в такій державі офіційна преса атакує департамент стейту Злучених Держав, чи секретаря стейту Гола, чи квестіонє правдивість того, що сказав адмірал Стенділ, американський амбасадор до ССРСР, то що це може означати? У всякому випадку — хіба не намагання бути в згоді з Злученими Державами?

А далі: як розуміти советський закид, що Аліянська Мілітарна Управа Окупованих Країв є противна демократичним принципам? Нью Йорк Таймс, згадуючи за це, слушно дивується, що дійшло вже аж до такого дива, що "тоталітарна держава" повчає американців та англійців про це, як треба розуміти "демократичні принципи".

І це одно: Совети, користаючи з того, що в Злучених Державах так ім на кожному кроці уступають, посуваються уже аж так далеко, що вже дають у своїй урядовій пресі науку вашингтонському урядови щодо цього, що можна в нашому краю толерувати, а що требаб знищити. Іде тут про газету "Росія", що вихо-

дить в Америці, а якої видавництво советський уряд хотів би припинити. Нам не розходиться про цей часопис, а про принцип. Бож доходить до того, що Совети беруться настоювати на своїх союзниках, щоби вони вводили їхні методи, себто в даному випадку нищити у нас принцип свобідної преси, якої вони не визнають, а без якої нема демократії, а не тоталітарний як Совети.

В тому самому числі часопису Нью Йорк Таймс, про якого статтю згадуємо, є писмо, вислане телеграфічно з Москви, а звернене проти акції тих, що тут в Америці допомагають Балтійським Державам відискати наново свою незалежність. Хочемо і на це звернути увагу. Ото Люда Гіра, що має бути литовським поетом і належить до Верховного Совету Литовської С. С. Р., накидається з Москви на Американську Литовську Раду, що веде в Америці акцію в справі відродження незалежної Литви. Є це отже щось таке, що подібне до тих телеграм, що їх надсилено з Москви проти Комітету Українців Канади від українських поетів і тих, що є з "Верховного Совета Української Р. С. Р.", що то називали "зрадниками" тих в Америці чи Канаді, що пробують допомагати українському народови визволитись не тільки з нацистської неволі, але теж із всякої іншої.

Як бачимо, то Совети аж надто ревно користають з американської свободи преси і при помочи своїх державного пропагандного апарату пробують впливати на американську суспільність в такий спосіб, щоби прибити тут усік змагання допомогти людям в Європі дістати по цій війні справжню свободу, яку прирік нам і поневоленням народам наш уряд вступаючи до війни з державами Оси.

Тепер ще спитаємо: Чи можна припустити, щоб звідси міг хтось давати такі лекції советським громадянам і інституціям, та щоб знайшлися такі советські газети, щоби таке поміщували? Це, як знаємо, неможливе. Та не зважаючи на те, Совети ще нам дають лекцію на тему "демократичних принципів". І те має бути в них ширшою спробою тісної співпраці з Злученими Державами і Англією...

Супроти цього сумніваємось, чи навіть при найбільших уступках з боку Америки і Британії така співпраця буде можливою, якщо Совети не змінять радикально ось такого поступовання.

За справедливість для усіх

(Надіслане з Канади).

Між українцями завжди було повно людей, що були за свободу, рівність і братерством в світі. Не бракувало серед них інтернаціоналістів і гуманістів, що любили ційлий добра. Нерідко ось таких українських людей, використували нещирі чужі люди, і то так, що виглядало, що українські щирі гуманісти працювали і боролись за свободу і за справедливість для всіх народів крім — свого власного, українського народу.

Загально, українські люди, це свободолюбиві люди. Це правдиві гуманісти, щирі, щирі братолюбні. Як читати твори таких українських письменників як Григорій Квітка Основ'яненко, Марко Вовчок, чи інші, то в усіх них бачимо велику ніжність, добросердечність, відчуваємо якусь надземську доброту і любов. І такими є надії українські люди. Так вони думають і про інші народи. Тому, як здається, нема на світі другого народу, щоб його можливо було так легко обдурити як український нарід. Українцям любить правду і легко вірити другим.

Тепер знов іде боротьба за рівність, свободу і справедливість для всіх народів. І українці, як колись так і тепер, працюють в тім напрямі, щоби свобода, братерство і рівність були в новім світі, який по цій війні має настати. Є вони за правду і справедливість, а проти бруталних диктаторських сил, від яких український нарід зазнав багато лиха. Українці, як бачимо, затримали і тепер свою традицію боротьби за правду і справедливість. Навчені минулим, українці цим разом кладуть спеціальний нагиск на те, що свобода, рівність і самоуправа належитьсь усім народам. Отже і українському народови. А ми, канадійські і американські українці, не хочемо робити тої великої помилки — щоби борючись за всіх, забувати за своїх кривих братів. Це є добра наука для кожного з нас, яку я вчитав в тому, що писав Ілля Еренбург, російський журналіст (в Нью Йорк Таймс з 3. січня 1943). Хіба може хтось любити людство, не люблячи свого власного народу? — писав Еренбург. Я нікого так не боюся, як любовителів людства, котрі є самолюбно рівнодушні зглядом своїх рідних матерей і дітей. Чи українці малиб

ПРИВІТ ДЛЯ "СВОБОДИ" ВІД ЛАТВІНСЬКОГО ПОСЛА

Достойний АЛФРЕД БІЛМАНІС, посол Латвії в Вашингтоні, надіслав до "Свободи" таку телеграму:

"Прошу прийняти мої найсердечніші побажання з нагоди 50-літньої річниці існування "Свободи", що завжди піддержувала ідеали правдивої свободи і поступу, та завжди відносилася дуже приязно до латвійського народу і його змагань. Бажаю Вам дальших успіхів і здобутків в продовжуванню так важних завдань".

Інакше поступати? Сьогодні ми тут за свободу і справедливість для всіх народів. Чи маємо притім забувати за своїх кривих братів? Звідси наш обов'язок — боронити їх. Уже чути плач, збіджених війною, плач битих і переслідуваних, плач катованих різними окупантами українських земель. Властиво цей плач не утавав від першої світової війни, ми чули його, бо був це голосний плач тортурованих, морених навмисно голодом. Ми про це дуже добре знаємо; багатьох з нас наочно переконались, інші через листи, як теж маємо тут і живих свідків українського лихоліття. Отже, колиб супроти цього ми сьогодні дали себе обдурити голосами різних представників чи "президентів" від "автономної, вільної України", яка вільною не була і не є — то поповнилась би великий злочин супроти ідеалів свободи і своїх рідних братів. Коли ми за свободу для всіх народів — а хто з нас є горожанином Америки чи Канади, то його обов'язок, бути за таку "справедливість" — то чому ми малиб не бути за свободу і незалежність для українського народу? Ми є з українським народом, шануючи зарозом і всі інші народи та їхні змагання, включно з російським, від якого можна тепер багато навчитись, коли іде про патріотизм. Своїх братів ми не хочемо і не будемо понижувати, тому домагаємось для них такої свободи, яку мають дістати інші народи. Ми не дамо себе обдурити нікому. Для нас найбільш зловна брехня, яка тільки може бути, це та, що український нарід не хоче самостійності, що хоче бути далі гнобленим. А як ми не дамося обдурити — то для українського народу буде надія визволитись.

В минулім ми були за свободу для цілого світа, та менше дбали за український нарід. Та тим разом мусимо бути реалістами. Мусимо брати під увагу дійсність. Не можемо себе дурити "автономіями" чи вільними "республіками", що існують лише на папері. Такі "республіки" це обман — це посміх з українського народу. Будьмо осторожні, бо деякі уявили собі, що українці можна обдурити чим будь, навіть грушками на вербі. Це правда, що український нарід, щирий, ніжний, добрий, довірчивий, добродушний. Та проте нема такого народу на світі, щоб його можна дурити і дурити і то сотні раз. Обманні — вже давно перебрали міру. Вони панували над українським народом тільки завдяки грубому, крайньому бруталному насильству; панували мордуючи масово кривих членів української нації. Та це є панування терору. Ось це є та правда, яку знаємо. Тому і одурити нас — хто не зможе, бо добре знаємо, хто говорить правду, і чого бажають українці, а ми є з українським народом, а не проти нього.

П. Хомяк.

ІВАН ФРАНКО
Борислав Сміється
(Повість)
40)

Герман зібрався з силами не думати про сина, а щоби піддати думкам інший предмет заняття, він видобув одержану перед від'їздом телеграму від віденського агента і почав пильно по десять разів перечитувати неможливе слово — перший і незначний на вид вузол будучої великої золоті тканини. Він вдумувався в кожне слово, стрів пляни, і це розвело потрохи його гарячку, освіжило його.

Так він приїхав до Львова і зараз побіг до поліції. Слідів не було ніяких, вістей ніяких. Він зложив сто ринських для того, хто вислідив би перший шось певного про його сина, а може п'ять раз більше роздав усім поліцейським та потратив на угощування комісарів, щоби ті докладали старання і всіх сил, щоби швидко

ше дізнатися дещо про сина. Його обіцянку пушено в газети, і Герман два тижні ще просидів у Львові, ждучи кожного дня, що ось-ось прибіжить післанець з поліції і зазве його до директора. Але післанця як не було, так не було, і Германові самому приходилося протоптувати туди стежку. І все за дармо. Крім найденної над ставом одежі, нічого не було. По двох тижнях поліціянти й комісари сказали йому однолотно, що тут, в обрубі Львова, Готліб не згіб. Але чим міг Герман тим успокоїтись? Не згіб тут, то чиніє міг згинути деінде? А хоч і не згіб, то деж міг подітись? Все те ще дужче мучило Германа. Він прощав поліцію розписати гончі листи за Готлібом, а сам поїхав до Відня улажувати інтерес.

У Відні ждав уже на нього з великою нетерплячкою його агент і зараз на другий день завіз його до Ван-Гехта. Два чи три дні тяглися умови та перемови, — Герман торгувався уперто, і бельгійець, котрого очікування та надії зразу так високо грали, мусів під тиском сухих, чисто ділових обрахунків Германа, хоч туго і звільна, а все таки подавитися. Ван-Гехт опускав з цінні і в кінці оба супірці стали на тиждень лісти 500 ринських на протязі семи літ, з такою умовою, щоби Ван-Гехт за той час сам вів фабрикуші і на 5% відивденду з чистого зиску за продану черезину, вироблену в двох останніх роках їх умови. Відома річ, Герман не дужче з легким серцем підписував таку умову й обіцював технікові таку нечувану в Бориславі суму; він потішався тою думкою, що цей зможе в Галичині яким світлом прикрити Ван-Гехта, витягти з нього як може більше, а заплатити менше. І те йому опісля вдалося!

Фабрикування черезини мало розпочатися аж з новим

роком. Восени мав Ван-Гехт приїхати в Галичину до Дрогобича, щоби надирати за будовою фабрики. До того часу Герман обіцявав платити йому невеличку місячну плату по 100 ринських, бо контрактове зобов'язання починалося аж з новим роком.

Але, крім того одного діла Герман по дорозі уладив ще друге і далеко більше. Сходився на біржі з багатьома знайомими спекулянтами і капіталістами, він часто заходив з ними з бесідою про бориславські копальні, їх багатство, про чищення воску і кошти, про збут парафіну і т. д. Він зразу дивувався, чого це так пильно його випитують про всі подрібності люди, котрі донедавна мало показували до них цікавості. Ніп ще більше здивувався, коли переконався, як багато деякі з них і самі знають про Борислав, про видобування і багатства його підземних скарбів і про всі практичні при очищуванні і фальшуванні черезини. Аж перегодом дізнався він, що у віденських "капіталістичних кружках" зародилася і дозріла дум-

ка завязати велику "Спілку" визискування земного воску". Зразу його не тишила та думка. Він боявся, щоби, "Спілка визискування" не стала на завваді його інтересам, не ввійшла з ним у супір і не підорвала його багатства. Але, передувавши, він аж засміявся зі свого страху. Віденські капіталісти, а спілка в Бориславі? Це смішна нескладниця. Хто буде в Бориславі вести діла "Спілки"? Коли якийнебудь віденський, загалом європейський чоловік, а не галицький капіталіст, то загинув би "Спілка" неминуча, і то загинув би дуже коротким часом. Не так був зложений і так шитий Борислав у тім часі, щоб європейський підприємець з напів прямим поступованням, з напів відповідними поняттями про фабрикацію, без вічних брудних крутарств та шахрайств, без фальшування, без ошуки на робітниках, надзорцях і всіх, кого тільки можна було ошукати, — щоби, кажу, такий чоловік міг удержатися в Бориславі.

Правда, і європейські фабриканти-підприємці не дуже сто-

ронять від усіх тих гарних прикмет, не дуже чистими руками фабрикують, але все таки до такої степені брудноти беззидного, грабницького (вже не легального, як на Заході) визискування не доходять. При тім же в Європі привикли більше до порядку, до систематичності, до докладної бухгалтерії, а в Бориславі тоді ті привички були ще сацібі і далеко не загальні. Більша частина підприємств вела свої діла якось по-зодійськи, без порядку, щоби тільки від робітника видивити якнайбільше, обіrvatи йому, що дається, з платні, а й те, як можна, то й зараз витуманити від нього назад. Тому то ясно, що при такій роботі європейські підприємці, особливо систематичні і до точності привиклі німці, не могли в Бориславі устоятись.

(Дальше буде).

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

ПРОМИСЛОВА ІСТОРІЯ В МУЗЕЯХ

Археологи будучої доби будуть мати повно матеріалів для студій над розвитком промислу в Злучених Державах, коли музеї, заложені й утримувані американськими підприємствами не щезнуть з лиця землі. Яких 80 підприємств зовсім дбайливо збирають і зберігають експонати своїх промислових виробів для прилюдних оглядин. У першу чергу, підприємства дбають про те, щоби показати, як вони самі розвивалися і показують свої виробы для вжитку публіки.

Таким прикладом може послужити Історичний Музей Системи Бел. В цьому музею збереглися яких 2,000 оказів телефонічних апаратів. Ці апарати показують крок за кроком історичний розвиток телефону від першого винаходу аж до сьогодні. Модель самого винахідника, Олександра Грамама Бела, може гідно оглядати коли хоче. Побічно є виставлені всі поступові уліпшення слухавок і го-лосників та поступенного переходу від скринкової системи до одноцільної, в якій злучена слухавка з го-лосником. Оця колекція, подібно як колекція перших винаходів з ділянки телеграфу, вже разом із кабелями, приладами до лущення телефонів у бюрох, електричними комунікаціями, тубками з пороженню ("вакуум") — все те помагає публіці для розуміння й освідомлення про винахід, а помагає теж і інженірам телефонічної компанії при студіях над дальшим уліпшенням.

Музей для Науки й Промислу.

Мабуть найбільше знаний в Америці є Музей Винаходів, що його заложили Генрі Форд у Дірборн коло Дітройту. Одначе це того роду музей, що над ним варт окремо застановитися. Зате коротко можна згадати за другий музей, який має більше центральне положення, бо знаходиться в Нью Йорку. Це Музей Науки й Промислу в Ракефелер Сентер, при 59. вулиці. Це спільна установа, створена приблизно 40 підприємствами, які, кожне з окрема, мають ще свої власні музеї. Одначе вони приносять до Нью Йорку свої експонати на виставу в музею. Та не всі нараз, а так по 10—15 в певних відступах часу. Між ними є й такі, що постійно мають там свої вистави від 1936. р. До таких підприємств належать: Нью Йорк Телефон Ко., Інтернешенел Бизнес Машін Корп., Тимкен Ролер Беринг Ко., Тод Шиллардс і Тавис Мануфакчуринг Ко. Мільони людей оглядають цей музей і він є одним із атракцій для відвідувачів Нью Йорку.

Типічним прикладом ужиточності музею є "Історія про сірку" на виставі цього року. При допомозі ясного наświetлення й колірних картин показують там головні частини

праці над приладженням сірки до вжитку. Другим типовим прикладом вартості такого експібіту це Мартин Мародер бомбер. Звидувачі можуть увійти на літак, глядіти через приєднані окуляри спадання бомб, а навіть і "випустити бомбу", коли на картині бомбовик летить понад промислове вороже місто. Хто відважиться "випустити бомбу" почує навіть її експлозію — очевидно штучно наслідувану.

Треба 15 механіків, електротехніків.

Щоби вітримати так скомпліковану виставу, як оце згадана, на це треба фахової помочи. Музей Науки та Промислу утримує тепер 12 механіків і 3 електротехніків, які пускають механізм в рух. Навіть у нормальних часах потрібно в музею 5 електротехніків. — Промислові музеї розвинулися не так із самого бажання затримати первісні окази, як радше з konieczности в теперішнім часі. Публіка жадна новостей. Вона інтересується більше життям, рухом, ніж мертвими картинами. Тому їй треба відповідно бавити, щоби вона була заінтересована і чогось навчилася.

Одним з найбільш знаних музеїв є в самім осередку Вол Стріт у Нью Йорку. Це музей в будинку Чейз Нешенел Банк. Там є колекція 50,000 різних грошевих оказів. Ніхто не знає вартості цієї колекції, бо деякі предмети є єдині у світі. Так напр. є там срібний долар з 1804 р. Банк заплатив за нього на ліцитації \$4,250, але другого такого примірника не можна знайти. У цій колекції є взірці першої серії грошевих новітв "на жадання з 1861 р. й інших "зелених" доларів з 19. століття. Між чужинними монетами можна подбати там гроші ще з старинних грецьких часів аж до останніх мексиканських.

Вистави обезпечених підприємств.

Хто інтересується пожежами, того може інтересувати музей у Говм Іншуренс Компані в Нью Йорку. Там є колекція капелюхів огневої сторожі та приладів до гашення. Бач, навіть ціла станція пожежної сторожі з 1825 р. поставлена з цілим вярдом. Також є там більше ніж 3,000 пам'яток з пожеж, які призбирали товариства обезпечень ще в Англії від 17. століття, щоби пізнати шкоди по пожежах для виплати премій.

Типові музеї в різних околицях.

Музеї в Нью Йорку згадані на приклад. Хто інтересується промисловими виставами хай розпитає за ними в своїй околиці. Їх можна легко знайти і підприємства, що їх утримують, раді будуть показати

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЬО ЙОРК, Н. Й.

Прибудьте на українську маніфестацію для продажі воєнних бондів.

Українська Секція при Жіночій Дивізії пропаганди продажі воєнних бондів зробила добру службу, що подбала про улаштування Українсько-Го Здвигу для жившого заінтересування ньюйорських українців справою купування воєнних бондів. Такі маніфестаційні зібрання мали вже або в найближчих днях будуть мати усі другі народи. Такий день теж приділила Жіноча Дивізія для пропаганди продажі воєнних бондів українській секції, репрезентованій там гом. Степанією Галичин. Українська маніфестація відбудеться в понеділок 27. вересня ц. р., в годині восьмій вечером на площі, що тепер називається Вікторі Сентр, положеній при західній 50-тій вулиці межі шестою та семою евею. Це буде маніфестація зохляности та готовости американських українців помочи воєнним зусиллям Америки через купно воєнних бондів так як вони помагають сумлінно своїм додатком крові. Американське громадянство дає до розпорядности всі середники модерного апарату до улаштування маніфестації. Виступлять не тільки американські та українські промовці, але теж виступлять відомі українські артистичні сили.

Тому всі ньюйорські українці скеруйте найближчого понеділку на годину восьму свої самовільні кроки добрих американських горожан на 50-ту вулицю Вест межі Шестою та Семою Евею!

М. Чубатий.

експібіти кожному гостеві. Одначе є деякі музеї, знані в цілій Америці. До таких належать: Джордж Кіт Ко. у Броктон, Мас; там є теж і стара "Червона Робітня", у якій первісний власник працював як полатайко. Дальше знаний є музей Гайнса в Пінтсбургу, Пенсилвенія; Тамеса А. Едсона в Вест Орендж, Нью Джерзі, заложений ще в 1886 р.; МкКоррик і Ко., імпортерів чаю в Болтимер, Мд.; Істмен Кодак в Рачестер, Н. Й., з якого можна довідатися про все, що відноситься до фотографії; і багато інших по цілому краю.

Загалом можна сказати, що в Америці не забракне нікому предметів для науки й наукової забави, як хто лише такими справами хоче заінтересуватися.

На Домашньому Фронті

Третя позичка йде дальше.

Це критичний місяць. Наго-ловки в газетах говорять за себе: "Ми йдемо вперед!" На бойових фронтах наші сини, брати й чоловіки женуть до перемоги. Ясно кожному, яку працю кожен американець має виконати дома. Мусимо підтримати похід уперед!

Щоб це зробити скоро й доцільно, ми потребуємо ще більше кораблів, тенків, літаків, гармат. Чим скоріше ми доставимо ці воєнні машини, тим скоріше покінчиться війна, а через те й тим менше людського життя буде втраченого. Отже скоро, ідім вперед!

Третя позичка саме в повному розгоні, а розмет для кожного американця, хто лише може, є сто-доларовий воєнний бонд. Додатковий бонд, який кожен американець закупить тепер, поможє виробити більше воєнних приладів для вояка. Наша роль ясна: Мусимо купувати бонди, щоб скріпити офензиву!

Армія дуже потребує кровної плазми.

Армія потребує ще більше кровної плазми. Успіх на воєнному фронті не повинен спійняти наших змагань у себе дома, каже начальний воєнний лікар ген. Норман Кірк. Щоби заспокоїти мінімальні вимоги армії, треба, щоб 90,000 осіб давало пів квартали крові кожного тижня. "Це є моральним приказом" — каже генерал Кірк — "щоб американський нарід дав повну підтримку акції Червоного Хреста за придбання крові". Акція ведеться тепер у 33 містах, а також при помочи движимих амбулансів по різних просторах. Генерал Кірк вернувся щойно з Північної Африки. Він каже, що кровна плазма була там головним засобом для ратування життя ранених.

Приготовляється на зиму вже тепер.

Багато поможете урядовитим, як самі подбаєте заздалегідь за свою власну вигоду. Замовте вже тепер ваше тепло для дому, щоби не було запізно, коли прийде перший холод. Коли замовляете нафту чи олії тепер, помагаєте розложити роботу на протяз довшого часу. Ваш доставець теж буде вам вдячний, що не приневолює його працювати понад сили в короткому часі. Отже наповніть ваш нафтовий збірник вже тепер.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯК СЛІД ОБОВ'ЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧАТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ, БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВ'ЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВ'ЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ШЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОІХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЮМОХ.

ОДИН З ПЕРШИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „СВОБОДИ“ Українські бізнесмени 50 літ тому

Рахували приблизно, що 50 років тому було в Америці 200,000 українців. Були вже тоді відомі українські кольонії по містах і містечках, були перші церкви, товариства, навіть бізнеси, але не було ще українського часопису.

Українці жили в Америці переважно по містах, іноді у великих містах, отже без рідної газети було їм дуже важко, бо нічого не знали про велику вже тоді широко розкинуту українську громаду, а теж і про старий край, а про новий край, Америку, бажали теж читати в рідній мові, бо спершу ще не знали мови англійської.

Стже можна собі уявити радість українців, коли довідалися, що в Дзерзі Сіті зачала 15. вересня, 1893, виходити перша українська народна газета „Свобода“.

У 3. числі „Свободи“ появилася був допис з допискою редакції такого змісту:

„Познаймося! „Американська Русь!“

„На днях получила наша редакция дуже красное русское письмо, пересылающее письмо, которе тут подаемо до-словно:

„Beacon Falls, 22. вересня 1893 „Слава Ісусу Христу!“

„Получивши первый номер „Свободи“, котору нам Писиф Вархолік доручив, витаємо і

принимаємо ю щиро, як давно очіковану нашу просвітительку, понеже познаваме з перших ей основних рядків, що она хоче наш русский народ с твердого сну тут в Америці пробудити і ко просвіщенію і благородумію привести.

„Прошу пан отця Грушку аби милі ласкави не гнівати-ся, же ся осмілюю просити їх аби заслали возлюблену „Свободу“.

„С почетом оставам „Щирим русином „Стефан Гомик.

„Сей лист дуже нас урду-вав, бо пізнали ми с него, що наш чоловік тут в Америці сам приходить до того переконання, же му треба руської і то в рідній руської газети, котору он сам оцінить, і сли отповідає его потребам і его задушевним бажанням, он сам о такую просить.

„Дай Боже, щоби таких Стефанів було більше в Америці, а тогда ми-б інакше стояли і не таке значіне мали помежи других народностей як нині“.

Сьогодні, за 50 років, відно-сини багато змінилися, коли вже тисячі українців по всій Америці читають вже десятки років свій часопис, і знають доволі про українські громади по багатьох містах. Але й нині ще добре булоб, щоби читачі так цінили свою газету як 50 літ тому.

Сьогодні, за 50 років, відно-сини багато змінилися, коли вже тисячі українців по всій Америці читають вже десятки років свій часопис, і знають доволі про українські громади по багатьох містах. Але й нині ще добре булоб, щоби читачі так цінили свою газету як 50 літ тому.

ГОЛЯНДСЬКІ НАЦІСТИ ЗАЛОМАЛИСЯ.

ЛОНДОН, (ОНА). — З Го-ляндії прийшла встка, що тамошні нацисти скомпромува-лися перед голяндським наро-дом до того ступня, що ні-мецька окупаційна влада вже не вірить, щоби вони могли ви-конувати державну службу. До Голяндії мало прийхати спеціальне військовоє керів-ництво, яке буде наглядати за тим, щоби в краю був поряд-ок, бо місцеві нацисти, які дотепер були на державних посадах, не мають в свого наро-ду пошанівку.

Голяндські державні кола в Лондоні кажуть, що голянд-ські нацисти обіцяли народови, що як прийдуть німці, а в Го-ляндії настане нацистська влада, то в краю запанує доб-робут. Тепер вони цього гово-рити не жожуть, бо німці об-дерли Голяндію до той міри, що люди ходять голі й босі. Нарід бунтується і німці вже

не можуть уповати на голянд-ських зрадників. Тому присла-ють до Голяндії своїх влас-них людей.

КУПИТЕ ВОЄННІ БОНДИ

БАТЬКИ ТАКИ МУСЯТЬ ІТИ ДО ВІПСЬКА!—Таке заявив Сенатському Комітетові для Військових справ ген. Джозеф Т. Мекларней. Казав, що стратегія, вирішена підчас Квебекської Конференції, вимагає такого військового побору.

Увага! Нью Йорк і Околиця! Увага!

СТАРАННЯМ УКРАЇНСЬКОЇ РАДІО ПРОГРАМИ СУРМА, котра існує від 1928 року і яку можете чути що суботи зі стації WBNX в годині 4. до 4:30 пополудні

влаштується осінній

РАДІО БАЛЬ

КОНЦЕРТ (Толока)

що відбудеться в великій Балевій Салі

WEBSTER HALL, 119 East 11th Street, NEW YORK
(BETWEEN 3rd & 4th AVENUE)

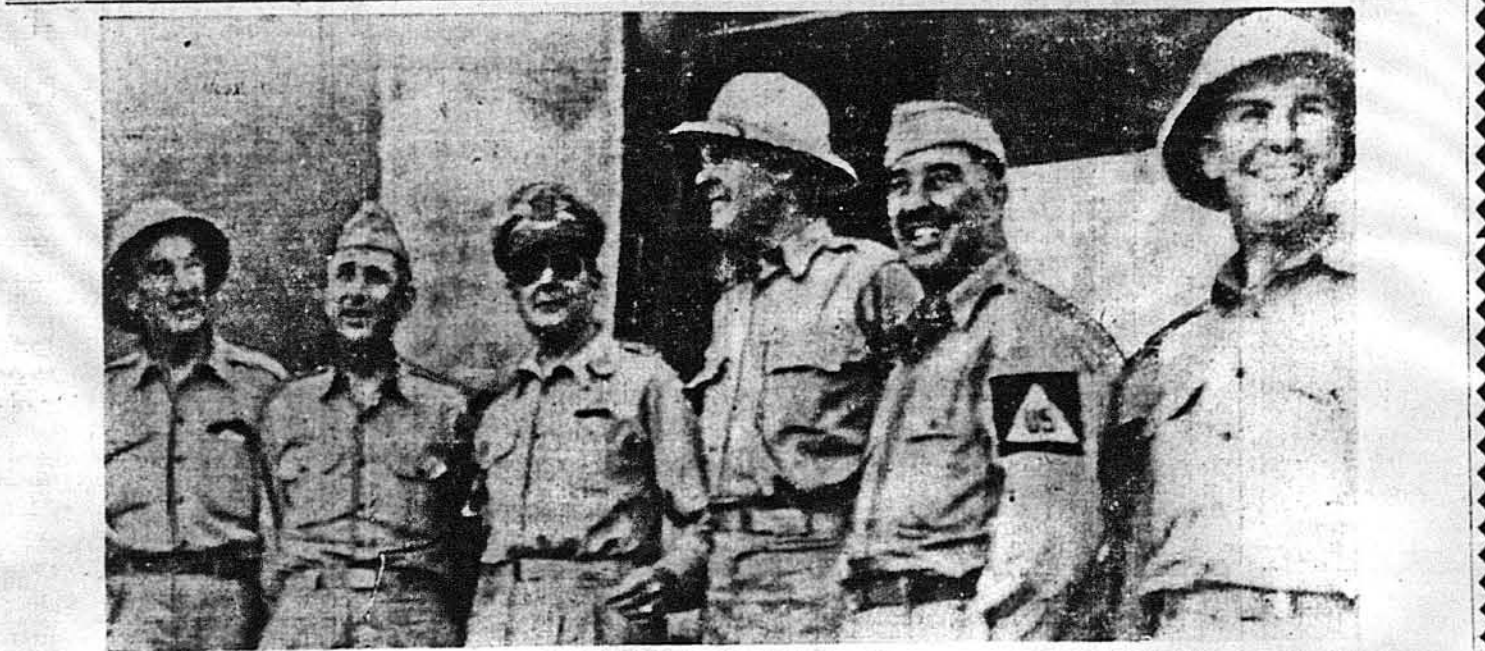
В НЕДІЛЮ, 26. ВЕРЕСНЯ 1943
(SUNDAY, SEPT. 26, 1943)
ПОЧАТОК У ГОДИНІ 5-ТІЙ ПОПОЛУДНІ.

До танців буде пригравати оркестра ІОСИФА СІГУРА.

Концерт зачнеється в годині 8-мій. Виступлять, п-на МАРІЯ ПОЛІНЯК, солістка. п-ні МАРІЯ ГРЕБЕНЕЦЬКА, провід при піані; Українські Танки виконає група Укр. Танцюристів з Нью Йорку. BERT SPENCER, з Радіо-Екрану і Сцени Артист, що грає "THIS IS THE ARMY SHOW", виступить на сцені особисто (IN PERSON). TUCK and TRIX, комедіант, моряк з своїм партнером.

Заповідач WBNX стації DEXTER HALL.

Всіх українців, з близька і далека, сердечно запрошує на цей РАДІО БАЛЬ КОМІТЕТ.

СЕНАТОРИ НА ПОЛУДНЕВОМУ ПАЦИФІКУ І ГЕН. МекАРТУР.—Отся сцена знята в Новій Гвінеї на Полу-днемому Паціфіку. Вона представляє членів американського сенату, що відвідують різні побоевини на тому терені війни. Бачимо їх в товаристві ген. МекАртура, (той, що має чорні окуляри). Прізвища сенаторів (злі-ва на право) є такі: Джеймс М. Мід, Нью Йорк; Річард Б. Росел, Джорджія; Генрі Кебот Лодж, Мессачусетс; Алберт Б. Чендлер і Ралф О. Брустер, Мейн.

Фальшиві гроші Наполеона

Про те, що Наполеон друкував під час боротьби з Англією в державній, однак при тім тайній друкарні фальшиві англійські банкноти і що він ховався того способу теж пізніше під час походу на Москву — відомо вже віддавна. Є багато доказів, як друк тих банкнотів організували, є теж точні дані про імена осіб, які були співробітниками царя.

Однак багато подробиць не доставало в цілій тій дивній історії та щойно недавно в архівах віднайшли документи, які кидують новий світло на „кримінальну діяльність Бонапартового“ (так називав друк фальшивих грошей у Парижі Шатобріан). Переповів цілу точну історію у французькій тижневику „Вандреді“ Поль Жеран.

Приказ царя.

В 1810 р. гравер Ляль, який працював у картографічному відділі французького міністерства війни, дістав одного дня наказ з'явитися в директора тайної поліції Демаре. Демаре заявив граверові просто, не скривавчи нічого, що уряд потребує більшої кількості англійської валюти і що від нього, Ляля, цар вимагає вірної служби: треба вирити точний рисунок банкнотів на мідяних дощечках, які відтак підуть на друкарську машину.

На випадок, якби Ляль мав якнебудь докори совісти чи сумнів етичного характеру, директор тайної поліції підкреслив, що в боротьбі з Англією всі засоби добрі. Крім цього агенти Пітта перепачкували до Франції величезну кількість фальшивих асигнацій і спричинювали таким чином упадок французьких грошей.

Виявилось, що Лялеві не треба було таких пояснень: він був вірний своєму цареві та вже чергового дня взявся за працю. Гравірування мідяних дощок відбувалося в паризькій квартирі Ляля, на розі вул. дез Юрсуїлі і тую Сен Жак. Граверові помагав один службовець із міністерства війни, гарячий звеличник царя й тому людина наскрізь довірена.

Цікавість поліційного комісара.

Коли Ляль працював уже кілька днів та приготував уже дві кліш, спам'ятовав, що в дійсності він виконує кримінальний злочин і не має ніякої безпеки. Тоді гравер висунув домагаючи до генерала Саварі, міністра поліції, щоб він видав йому документ, який беріг би його перед цікавістю й настирливістю поліційних урядовців. Міністер довго викривувався, однак вкінці такий документ видав (цей документ знайшли пізніше в державних архівах). В документі було доручення, щоб кожний поліційний службовець, який хотів би переводити в мешкані Ляля трус, негайно покинув його дім і залишив гравера у спокою.

Цікаве, що поліційний комісар дільниці, в якій жив Ляль, справді підозрював, що в тому домі діється щось непевного. Він пішов туди з двома поліційцями. Ляль показав документ, на який комісар не хотів навіть дивитися та намагався таки ввійти до середини. Ляль почав противитися і скінчилася авантюра. Вкінці непорозуміння вияснилось, однак комісар таки „полетів“ зі свого становища.

Смерть агентів.

Гроші з кліш Ляля, друкували в державній друкарні на бульварі Монпарнас, яка випускала кожного дня до 1000 банкнотів різної вартості. До Англії перепачкували ті банкноти французькі агенти, які платили фальшивими грошми за харчі та воєнні ма-

теріяли. Як удавалося, то вони намагалися промінати фальшиві гроші на правдиві. В архівах збереглося повідомлення про страчення 5 французьких агентів, яких придержали в Лондоні з 5,000 фунтами фальшивих грошей. Англійський суд засудив їх на смерть і кару виконали.

Московські банкноти.

Друк англійських банкнотів на Монпарнасі тривав коло пів року. Вітак його припинили і Ляль вернувся до міністерства війни рисувати військові карти. Між іншим він відгравірував всі карти французького генерального штабу для потреб французько-російської війни. Не минуло й пів року, як йому знову доручили фальшувати банкноти, цим разом російські. Фальшиві російські банкноти друкували в іншій друкарні на рі Вожірар, яка випускала денно до 5,000 банкнотів.

Після упадку Наполеона і сходу союзних армій до Парижа, Ляля перенесли на емеритуру. Він вірно зберіг довірену йому тайну й ніколи, нікому не говорив про доручення Наполеона. Ціла справа друкування фальшивих банкнотів у державній французькій друкарні вийшла не з його уст, лиш довідався про неї щойно з документів, які в архівах залишилися.

Земля наша живителька

Наша блаженна американська земля стане нам даліше за живительку. До неї звернули експерти свої очі, усміхаються до неї, гласкають її та признають її уже за спільну добродійку людства. Бо куди не повернешся, до землі такої завернеш. Навіть і по смерті вона тебе прийме у своє благословенне лоно.

Однак ми говоримо за життя і маємо на думці її благословення для життя. З нагоди війни пішла інтензивніша господарка американською землею. І чогось навчилися люди, що хочуть учитися. Завважали, що такі тут, в Злучених Державах, є ще 140,000,000 акрів землі, яку можна обробити, засадити засіяти, зробити плодючою. Це ліси, пасовиська, мочари й пустарі. Це більше ніж третина простору, який ми тепер оремо й засіваємо. З теперішнього орного простору треба вищепити 40 мільйонів акрів землі, що ця земля не надається під управу. А коли додати нову землю, тоді кругло дістанемо четвертину землі більше під управу. До того додаймо ще 22 мільйони акрів пустинної землі, яку можна наводнити й переорати. То так із новими просторами під управу.

Але є ще інші способи збільшення земельних продуктів. Треба лише поліпшити господарку на тих землях, які

вже управляємо. Значці думають, що через поліпшення землі можна буде дістати 20% харчів більше, ніж тепер дістаємо. І не треба аж такої інтензивної господарки, яку веде Японія. Вистарчить звичайна господарська дбайливість, тобто вжиття звичайного розуму й праці, а результати будуть значні. Таку посилену господарку ведеться тепер на 27 мільйонах акрах землі, а всієї управної землі є в нас аж 400 мільйонів акрів. Отже лише трошка більше ніж четверта частина землі управляється дбайливо, решта як попадає.

Меліорація землі не на воєнний час.

Оцей чарівний плян це не воєнна мрія. У воєнні часи нема подостатком людей до введення експериментів. Така само нема машин. А всітаки воєнна культура землі принесла нам уже цього року багато більше земледодів, ніж у минулі мирні часи. Федеральний уряд приготувався до кампанії за добробут після війни. Вже тепер призначено з федеральних фондів 20 мільйонів доларів на консервацію землі. Вже тепер фермери дістали доручення зорати 16 мільйонів акрів землі більше в 1944 р. ніж вони управили в 1943 році.

Це все лише спроби. Власний час на повне використання землі прийдє аж після війни. Тоді машини і людська робоча сила буде вільна, годюлий світ схоче хоч трошка потовстіти, а й сама Америка, коли дістане назад своїх синів з війни, буде великим ринком збуту для земельних продуктів.

Не буде це нова „макітра пороху“.

Після примиря урядовці принаймні будуть знати, чого не треба робити. А навчилися того на експериментах після першої світової війни. Бо тоді засіяли пшеницею 70 мільйонів акрів землі. Сіяли рік, другий, третій. Аж земля перемі-

нилася на макітру пороху. Земля вичерпала свою силу і не могла даліше родити збіжжя. Так напр. в р. 1938 засіяли 51 мільйонів акрів, а з них 9 мільйонів вже не могло родити. В 1940 р. останки цього простору зменшилися на 22 мільйони акрів, але між ними знову 3 й пів мільйона не зародили. Отже експерти зрозуміли те, що знав український хлібороб здавна, що земля не може кожного року родити тесема збіжжя; що треба розумітися на плодюзміні; що треба навіть обернути землю на паренину і дати їй час на відпочинок. Тепер уже знають американські хлібороби цю тайну і помилки не повторюють. Вони тепер знають, що і плодюзмін належить до способів консервації землі.

Новий директор консервації землі.

Міністерство рільництва у Вашингтоні має справжнього знавця консервації землі в особі д-ра Г. Г. Бенета, що займається цією проблемою ще від 1903 р. Він каже, що правильна управа американської землі могла дати країні 22 з половиною мільйона бушлів річно більше збіжжя, ніж давала в минулому. До того ще можна було дістати додаткових 4 мільйони бушлів баробих, 11 додаткових фунтів м'яса і мільйони фунтів іншого роду продуктів кожного року. Д-р Бенет виказує, що само змивання землі дощовою водою приносить Америці втрапу близько 4 біліони доларів. Ця шкода повстає із знищення самої земельної почви, знищення мостів, залізничних шляхів і т. д. Отже Бенет визнає, щоб щось із тим зробити.

Д-р Бенет навіть має реалістичний погляд на господарку цілого світу. Він каже, що в

НІМЦІ ПРОБУВАЛИ ЗАКРИТИ МІНАМИ ПОРТ У КАНАДІ.

ОТАВА. — Уряд розкрив факт, що в минулому червні ворожі підводні човни пробували закрити мінами великий канадський порт Галифакс. На щастя, міни відкрито начас і скоро виловлено. Порт був закритий тільки 24 години. Одиною жертвою цього ризикованого й коштовного підприємства впав малий перевозний кораблик на 2,000 тон містотн.

ЧИТАЙТЕ УКРАїнські КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

Цілому світі знищено 4 мільйони акрів земельної почви, отже решта почви не виживить населення. Треба консервувати почву де лише можна. На підставі цих студій виробив Бенет відповідні пляни консервації землі.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 5. вересня 1943 року помер у 63. році життя **АНДРІЙ СТЕФАНОВИЧ**, довголітній член відділу 276, а офіса відділу 181 У. Н. Союзу. Покійний був також довгі літа головою радним У. Н. Союзу. В. Я. П. М. Фук, секр.

ШКІЛЬНІ КНИЖКИ

КУПІТЬ ІІ ПОТРІБНІ КНИЖКИ!

Не досить післати дитину до школи. Треба їй ще дати книжки, без котрих вона не може навчитися читати, а потім книжки, щоб захопити її читати.

Ось Вам вибір таких книжок для дітей:

- ПЕРША КНИЖЕЧКА (Буквар) М. Матвійчука — 45 ц.
- ДРУГА КНИЖЕЧКА (читанка для 2. класи) М. Матвійчука — 55 ц.
- ТРЕТЯ КНИЖЕЧКА (читанка для 3. класи) М. Матвійчука — 60 ц.
- ЧЕТВЕРТА КНИЖЕЧКА (читанка для 4. класи) М. Матвійчука — 75 ц.
- ШКІЛЬНИЙ СПІВАНИК у двох частих. Зладив Ф. Колеса — 75 ц.
- ПОЧАТКОВА ГЕОГРАФІЯ, написав Степан Рудницький для народних шкіл — 60 ц.
- МАТЕМАТИКА, Ів. Андрущенко, практичні поради з арифметики та геометрії, опр. — 50 ц.
- ПРИГОДИ РОМКА ВОМКА, Я. Вільшенка. Веселі вірші з малюнками для добрих дітей. — 30 ц.
- МАЛА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, І. Крипакевича — 15 ц.
- МАЛИЙ КАТЕХИЗМ християнсько-католицької релігії. Уложив о. Іван Рудович — 35 ц.
- ХРИСТІЯНСЬКО-КАТОЛИЦЬКА НАУКА ВІРИ в біблійних оповіданнях для дітей. о. С. Біленький — 50 ц.

ДЛЯ УЧИТЕЛІВ:

- МЕТОДИКА правописних і словесних вправ з додатками: диктати, зразки говірок і списисловів. Практичний підручник для вчителів і кандидатів учительського знання. Зладив д-р Кость Кисілевський — 65 ц.
- МЕТОДИЧНИЙ ПІДРУЧНИК до навчання перших початків українського письма. Зладив М. Матвійчук — 75 ц.

Замовлення слати:

“СВОБОДА”

81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY 3, N. J.

ТАРЗАН, ч. 841. Не хоче втікати.

AS TARZAN KNOCKED ONE OF THE GUARDS AGAINST THE WHEEL SPUN, THE CRAFT SWERVED AND OVERTURNED.

THOUGH THEIR HANDS WERE TIED, TARZAN AND ZEETA MADE SHORE. "NOW WE RUN FROM ENEMIES," THE GIRL SAID HAPPILY.

"THAT IS NOT MY PLAN," TARZAN ANSWERED GRIMLY.

Як Тарзан тротув одного сторожа на моторового, колесо повернулося, човен скрутився і перевернувся.

Хоча його руки були звязані, Тарзан і Зіла добилися до берега. „Тепер ми утекли від своїх ворогів“, сказала дівчина щаслива.

„Це не мій плян“, сказав глухо Тарзан.

ДИСТАНУТЬ ЗАНАТТА

ПОТРІБНО MATERIAL HANDLERS

Воєнна Індустрія
Аптекаська фірма має кілька постійних посад для мужчин, звільнених від побору до війська, фізично здорових, до фабричної праці, при котрій не треба ніякого досвіду.
Добра платня
48 годин праці в тиждень
Час ї пів понад 40 годин
Вакаші з платню
Життєве обезпечення даром
Фабрика є 3 блоки 614 Journal Sq. Sta. Hudson-Manhattan залізничні
Вигідне положення поспинними автобусами з окрених околиць
Згодуючися, що недавно працювали в інших воєнних індустріях, мусять предлажити свідоцтво звільнення і горожанські папери.
Голосяться денно від 8:30 рано до 5. пополуночі до:
BLOCK DRUG CO., Inc.
190 BALDWIN AVE., JERSEY CITY

НАЙДУТЬ ПОСАДУ

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В ГОДСОН, Н. Я.
— пошукує —
ДЯКОВЧИТЕЛЯ
котрий умеє провадити хор і школу, данати представлення і концерти. Платня згідно з умовою.
Посада до обняття від 1. жовтня ц. р.
Зголошення слати на таку адресу:
LEON OPHSHANSKY
R. F. D. 1, Hudson, N. Y.

Д-Р С. ЧЕРНОВ

Гострі й хронічні недуги: колора і жінок — Шкіра й кров.
Аналіза крові для подругого свідоцтва.
Геморойд й желяки лікуються без операції.
223 SECOND AVE., cor. 14th ST., NEW YORK CITY, Room 14.
GRamercy 7-7697
Офісні години: денно від 10 до 7:30. В неділі від 11 до 1:30.
Жінка-доктор до обслуги.
X & Флороскоп. — Екзамінація \$2.00

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАїнського НАРОДНОГО СОЮЗУ. ЦЕ В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЕДУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

\$150.00 ЦІЛИЙ ПОХОРОН
І-шце
ОБСЛУГОВУЄМО В ПЕРТ АМБОІ І ОКОЛИЦІ
KANAI KAIN FUNERAL HOME
438 STATE STREET, PERTH AMBOY, N. J.
Phone: Perth Amboy 4-4648

МИРОН ЛИТВИН І СИН
УКРАїнські ПОГРЕБНИКИ
Обслуга шира і чесна
383 Morris Avenue, cor. Springfield Ave. NEWARK, N. J.
Phone: Essex 3-5347

ІВАН БУНЬКО
УКРАїнський ПОГРЕБНИК
Заряджує погребення по ділі тах низький як \$150.
ОБСЛУГА НАКРАЩА.
JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th St., NEW YORK CITY.
Rigified funerals as low as \$150.
Telephone: GRamercy 7-7661

ПЕРШИЙ УКРАїнський ПОГРЕБНИК НА ФІЛЯДЕЛЬФІО І ОКОЛИЦІ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1320.
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І В НОЧІ

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАїнський ПОГРЕБНИК
Занимаєсь похоронами в BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦІХ
129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y.
Tel.: ORchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL: 707 Prospect Avenue, (cor. E. 155 St.) BRONX, N. Y.
Tel.: MEtrose 8-6577